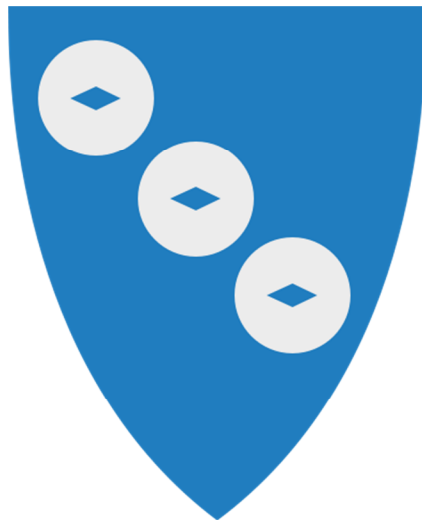

NOTAT

Tal, prognoser og analyser for:

Hyllestad kommune

UTKAST

1. Innleiing

I arbeidet med regional planstrategi er det viktig med relevant, oppdatert og faktabasert kunnskap om viktige tema og satsingsområde for kommunen. For å kunne drive målretta samfunnsutvikling er det viktig at politikkkutforminga bygger på eit godt kunnskapsgrunnlag. Kunnskapsgrunnlaget er bygd opp kring hovudutfordringane for kommunen (med utgangspunkt i utfordringane i fylket), og skal gje naudsynt grunnlag for prioriteringane i sjølvje planstrategien. Vi omtalar situasjonen slik den er i dag, utviklingstrekk og utfordringar fylket står ovanfor. Vi legg vekt på å få fram kva samfunn det er sannsynleg at vi får med framskrivingar, analyse og oppsummering av mogelege strategiar ut frå utfordringane.

For dei neste åra er det peika på fire hovudutfordringar fylket vil møte:

1. Globalisering – urbanisering, av både kapital og menneskjer
2. Folketalsutviklinga, migrasjon og kvinnene si rolle i samfunnsutviklinga
3. Utvikling av kunnskapssamfunnet
4. Klimautfordringane

Utfordringane er knytt til tydelege drivkrefter lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt. Kunnskapsgrunnlaget og utfordringane viser tydeleg at fylket og kommunane står framfor store endringar dei neste 10-20 åra uansett korleis vi møter alle utfordringane.

Den mest sentrale kunnskapsleverandørane er SSB.

Prognosar og analysar tar ikkje omsyn til ei mogeleg endring i kommunestrukturen.

Dokumentet vil verte delt opp i følgjande tema som på kvar sin måte vert linka til dei 4 hovudutfordringane.

1. Innleiing
2. Demografi-Folketalsutvikling
3. Utflytting til meir sentrale strøk
4. Innvandring
5. Kvinner som flytter
6. Arbeidsplassar
7. Klima og Miljø

Analysane og dei grafiske framstillingane i kap 2 vil danna grunnlaget for dei analysane som gjerast i kapitla 3 til 6.

I Fylkesspegelen¹ finnes ytterligere statistikk på kommunenivå som kan vere brukbart i planlegningsarbeidet.

Datagrunnlag for analyse og figurane kan leverast av Fylkeskommunen på førespurnad.

¹ <http://www.sfi.no/fylkesspegelen.337924.nn.html>

2. Demografi -status

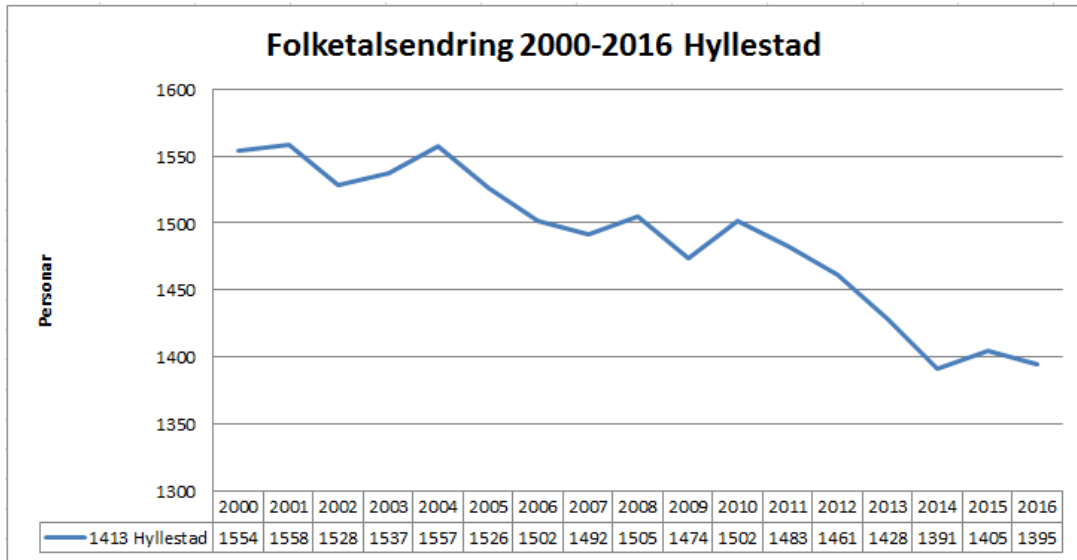

Fig. 2.1

Som ein kan sjå ut i frå Fig.2.1 har det i Hyllestad kommune vert ein negativ trend i høve til folketalet. Sidan 2000 har folketalet vert redusert med 159 personar. I Fig 2.2 kan ein sjå ein endringane meir detaljert i frå 2008 til 2015

Folketalsutvikling

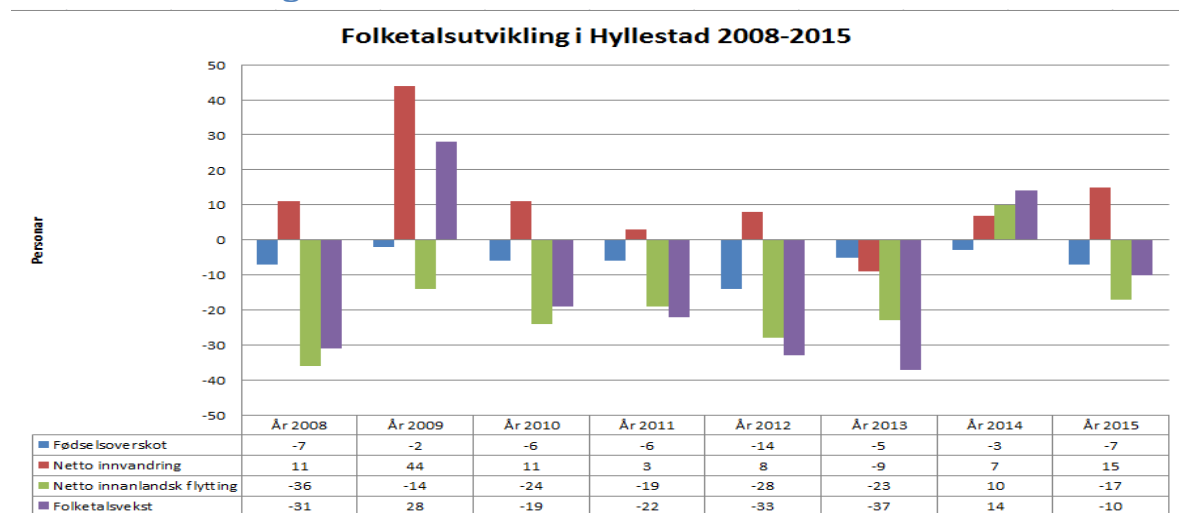

Fig. 2.2

I heile perioden har fleir godt bort i høve til barnefødsalar. Dette gjev eit negativt fødselsoverskot i heile perioden. Sjølv ved innvandring er det fleire som flyttar ut enn inn i kommunen.

Dette har i perioden gitt ei negativ folketalsutvikling. Sjølv om ein hadde ei lita opptur i 2014 så syner talet i frå 2015 at ein er attende på den negative tendensen.

Tal innvandrarak

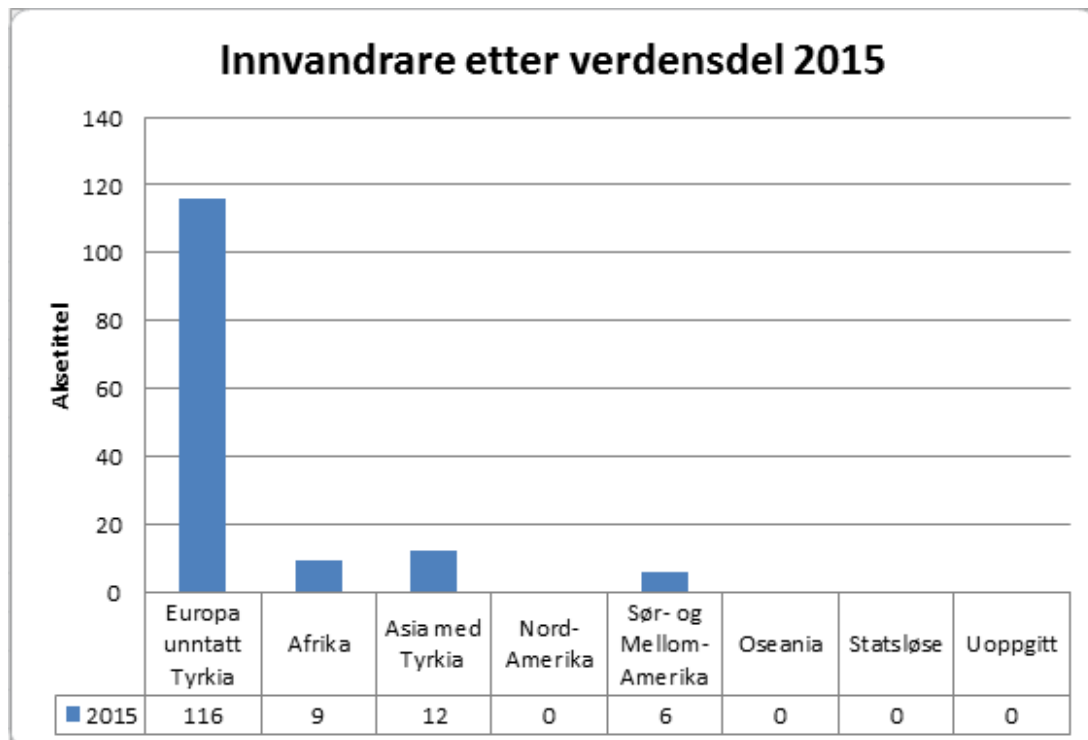

Fig. 2.3

Andelen innvandrarak utgjorde i 2015 om lag 10 % av befolkninga. Framleis er det arbeidsinnvandringa som er den dominerande gruppa. Tal innvandrarak tek ikkje opp i seg asylsøkkarak sia folketal er basert på innbyggjararak som har fått opphaldsløyve². Samstundes syner grafen at kommunen har ei mangfald i befolkninga som kan bidra både positivt og negativt.

Tettbygd/spreiddbygd

I kommunen er det ingen tettstader som fell innunder SSB's definisjon.³

² SSB har ikkje statistikk om asylsøkkarak. Det er fyrst når ein asylsøkkarak får godkjent lovleg opphald i Norge, får fødselsnummer og dermed vert definert som innvandrarak, at han/ho kjem i registra til SSB. Når eit stort tal asylsøkkarak resulterer i lang sakshandsamingstid i UDI, kan det ta fleire år frå ein asylsøkkarak kjem til Norge til han/ho gjev utslag i statistikken.

³ En hussamling skal registreres som et tettsted dersom det bor minst 200 personer der, og avstanden mellom husene skal normalt ikke overstige 50 meter. <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/bef tett/aar/2011-06-17>

Folketalsendring framover, prognose

Før vi går inn i ei drøfting knytt til framskrivingane, er det viktig å ha med seg at dette er prognosar, og ikkje noko som er hogd i stein. Til grun for talla ligg SSBs folketalsprognosar 2015-2040 (moderat anslag).⁴ Viss vi får større endringar, t.d. i innflytting og utflytting, vil dette påverke prognosane monaleg, og mindre endringar i tal fødde, levealder, inn- og utflytting vil sjølvstøtt også gje mindre endringar i prognosane.

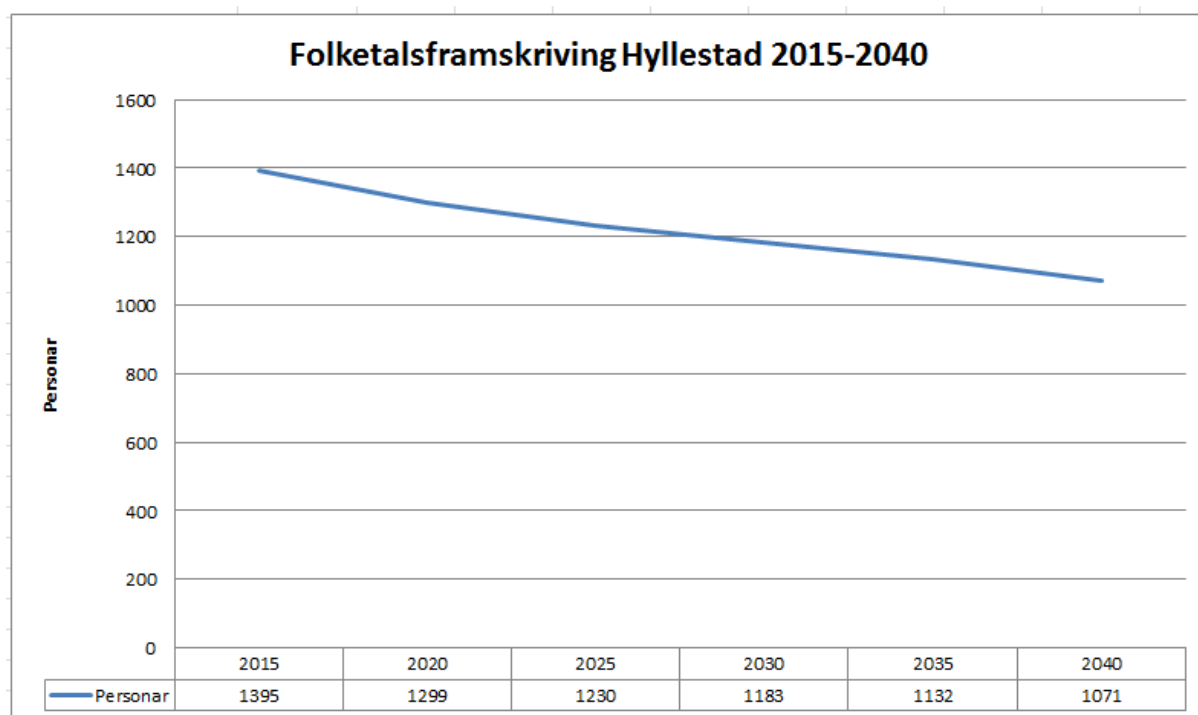

Fig. 2.4

Prognosen syner at Hyllestad vil i folketalet gå ned i framskrivingsperioden med 324 personar. Dette utgjer ein reduksjon på om lag 30 %. Dette er også den største nedgangen blant alle kommunar i fylket. Konsekvensane vil kan vere endra rammevilkår i frå staten.

⁴ <https://www.ssb.no/folkfram>

Framskriving aldersgrupper

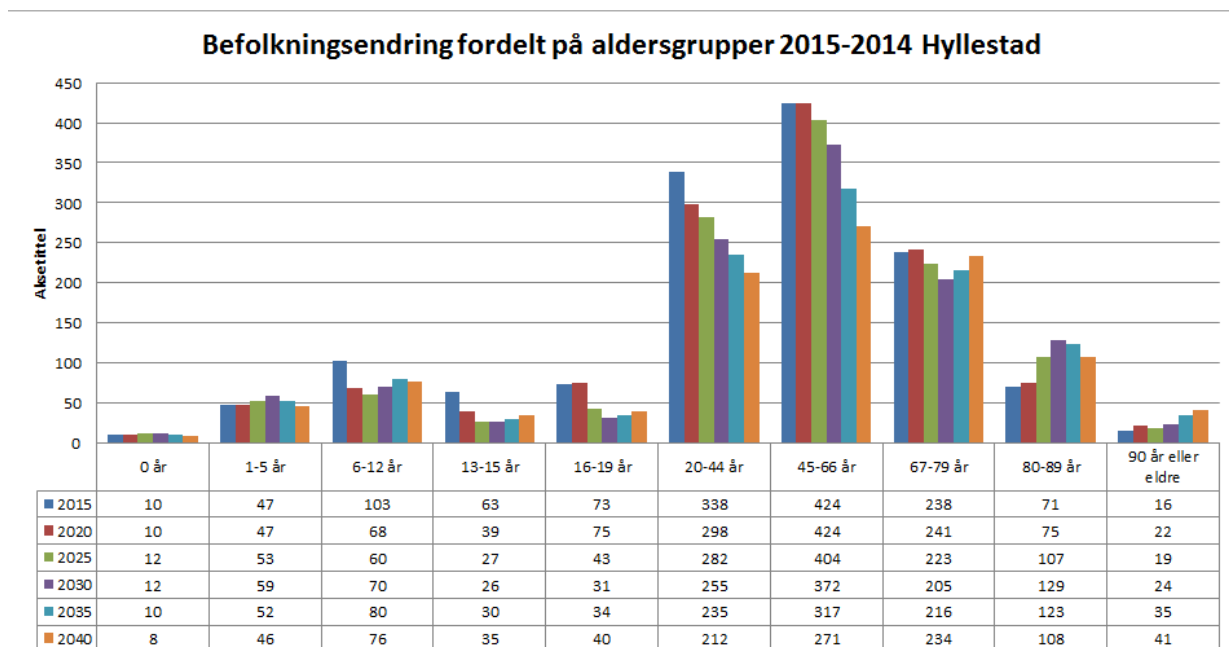

Fig. 2.5

I framskrivingsperioden ser ein at det er små endringar i aldersgruppa 0-19 år. Dei største endringar vil vere i aldersgruppa 20 til 66 år. For så å flate ut, og kommunen vil få ein betydeleg auke i aldersgruppa +80 år. Som ein kan sjå er det ungdommen som dreg ut, anten for studiar eller jobb. I høve til helse og omsorgstenester kan ein forvente ein auke gruppa eldre +80 på ca 100 %. Dette er sjølvsagt avhengig av den enkelte sitt helse og tenestebehov. Utfordringa for Hyllestad i høve til framskrivinga kan seiast å vere knytta til helse og omsorgstenesta, men også å motvirke dei tendensane som ser med at ungdommen fer i fra kommunen.

Når ein bryt ned tala kan vi sjå i Fig 2.6 at det vil verte ei stabil gruppe ungar med behov for barnehage. I Fig 2.7 kan en sjå at det vil verte behov for om lag 50 færre plasser i grunnskolen.

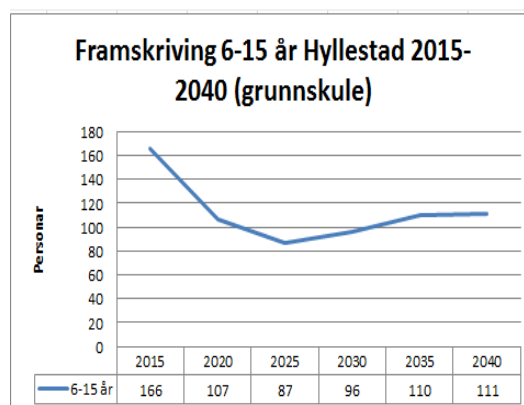
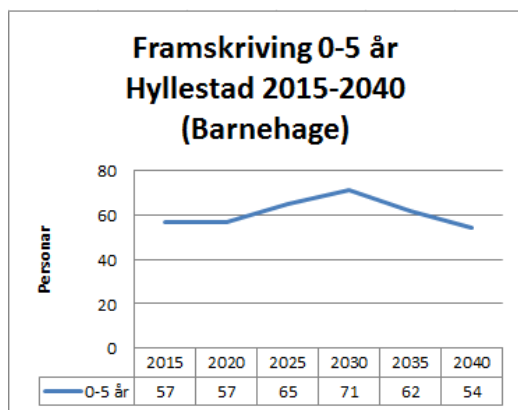

Fig. 2.6

Fig. 2.7

Bland dei yngste ser ein at den største endringa skjer i aldersgruppa 16-19 år Fig 2.8. Gruppa vert halvert. Dette er ei effekt av reduksjonen i gruppa 20-44 år. Det vil også ha verknad på elevtalet i viaregåande skule.

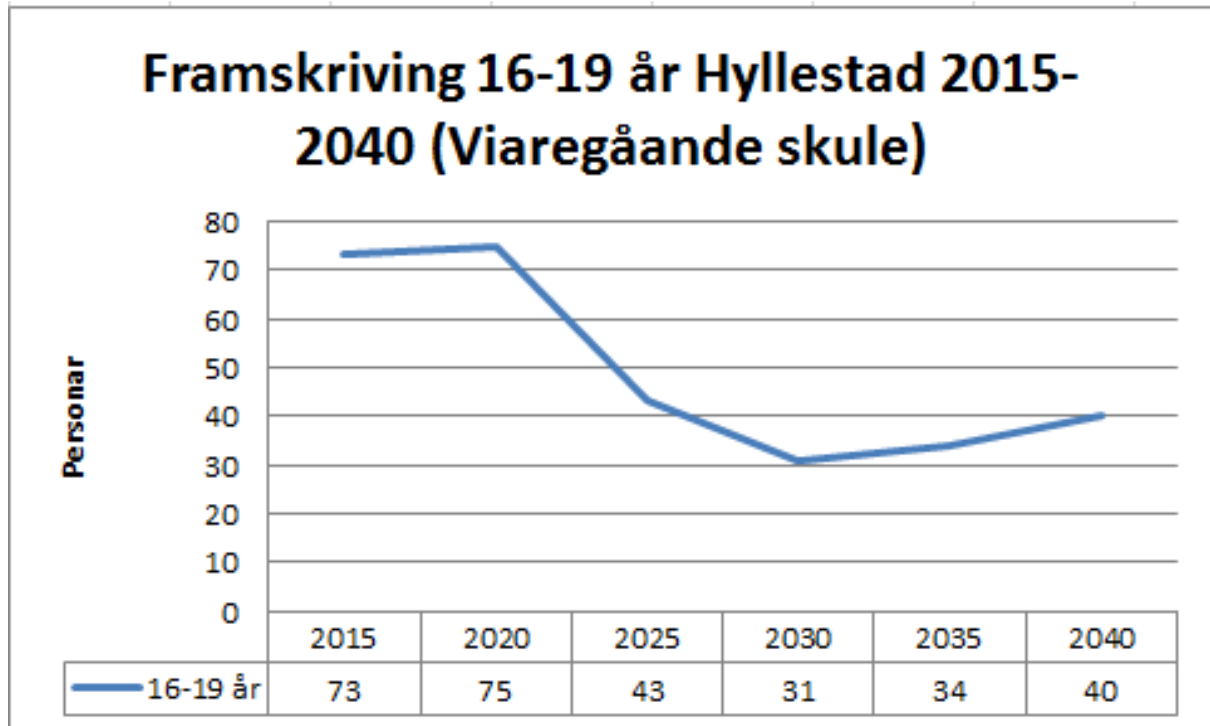

Fig. 2.8

I aldersgruppa +70 ser ein ein solid vekst i befolkninga Fig 2.9.

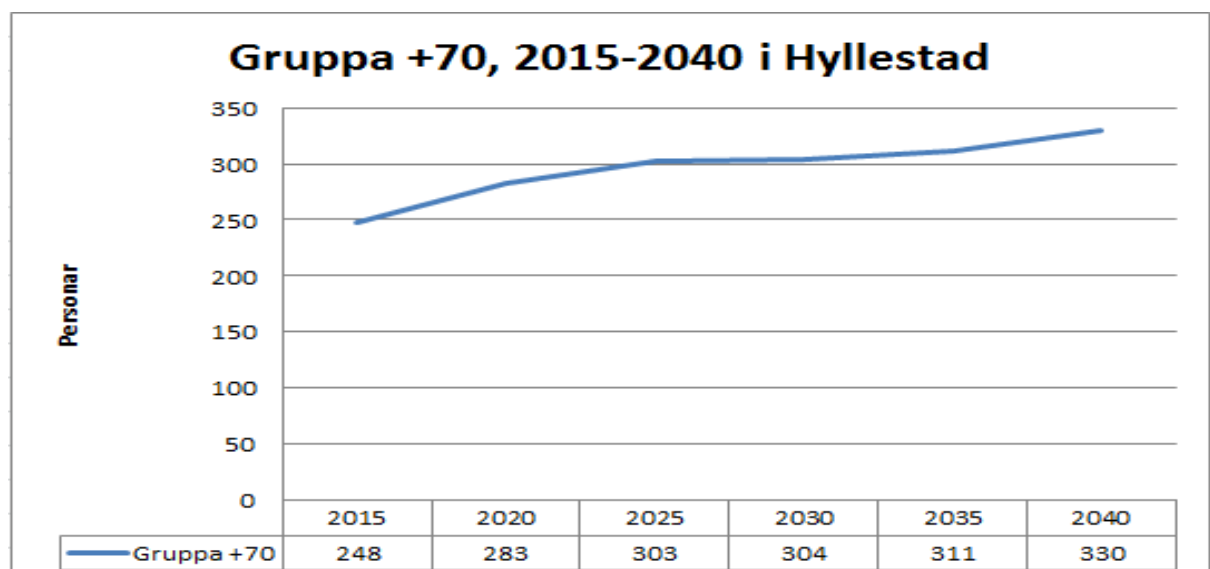

Fig. 2.9

Som ein ser vil auka i denne gruppa vere på om lag 25 %. Det vill gje kommunen store utfordringar med å rigge ei eldreomsorg som både kapasitetsmessig og kvalitetsmessig tilfredstillar krava sett av

myndighetene. Og om ikkje det skulle vere nok så syner prognosane eit vedvarande underskot av kvinner i alderen 20 til 39 år.

Kjønnsfordeling.

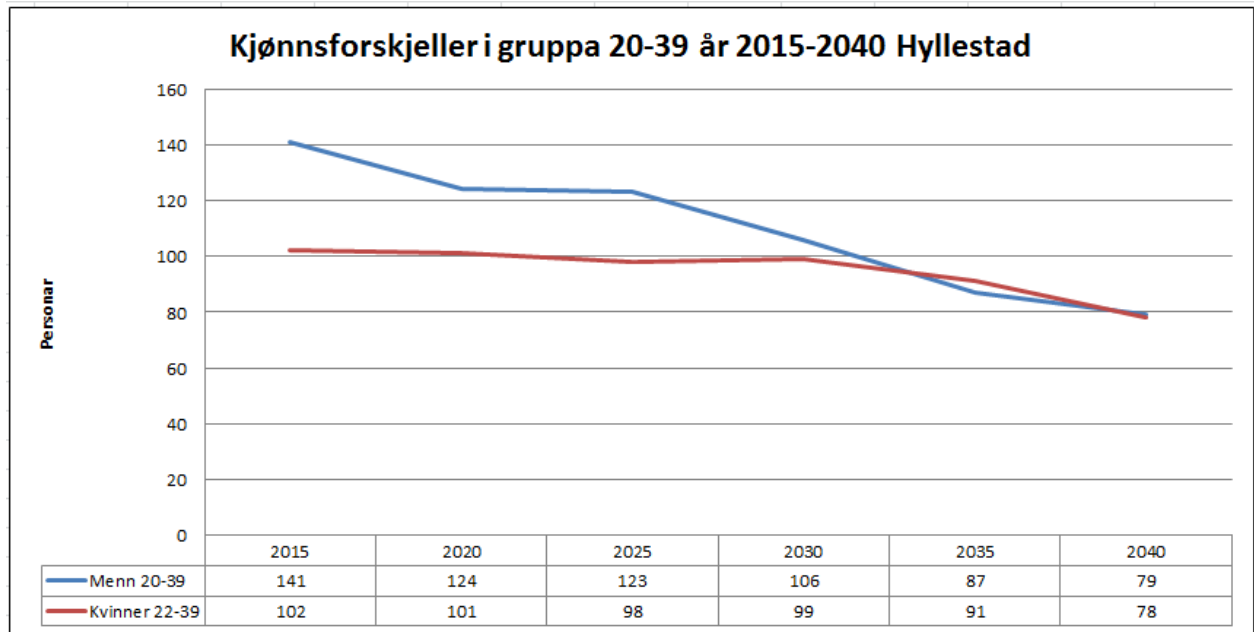

Fig. 2.10

Som i resten av fylket har også Hyllestad ei utfordring i høve til kjønnsbalansen. Trøysta er at det ser ut som det vil balanserast i frå 2030 og 2035. Orsaka til denne balansen kan ein bare spekulera i. Sjå meir om temaet i kap. 4.

Levekår og livskvalitet.

Her presenteres folkehelseprofilen i frå Helsedirektoratet og kommenteras ikkje meir førebels.

Tema	Indikator	Kommune	Fylke	Noreg	Eining (*)	Folkehelsebarometer for Hyllestad	
Befolkning	1	Befolkningsvekst	1	0,19	1,1	prosent	
	2	Personar som bur aleine, 45 år +	24,4	23,5	25,6	prosent	
	3	Valdeltaking 2015	60	65	60	prosent	
Levekår	4	Vgs eller høgare utdanning, 30-39 år	87	84	83	prosent	
	5	Læring (hushaldningar), 0-17 år	7,7	8,5	11	prosent	
	6	Ulikskap i inntekt, P90/P10	2,4	2,4	2,7	-	
	7	Barn av einselege forsørgjarar	7,5	12	15	prosent	
	8	Arbeidsledige, 15-29 år (ny def.)	-	2,1	2,7	prosent	
	9	Uferetrygda, 18-44 år	-	2,4	2,6	prosent (a.k*)	
	10	God drikkevassforsyning	60	81	92	prosent	
Miljø	11	Forsyningsgrad, drikkevatt	35	75	89	prosent	
	12	Skadar, behandla i sjukehus	15,9	15,8	12,8	per 1000 (a.k*)	
	13	Einsemd, Ungdata	-	-	18	prosent (a.k*)	
	14	Nagd med lokalmiljøet, Ungdata	-	-	70	prosent (a.k*)	
	15	Medlem i fritidsorganisasjon, Ungdata	-	-	63	prosent (a.k*)	
Skule	16	Trivst på skulen, 10. klasse	83	89	85	prosent (k*)	
	17	Lågaste meistringsnivå i lesing, 5. kl.	27	26	25	prosent (k*)	
	18	Lågaste meistringsnivå i rekning, 5. kl.	-	20	26	prosent (k*)	
	19	Fråfall i vidaregåande skule	13	17	24	prosent (k*)	
Levetid	20	Fysisk inaktive, Ungdata	-	-	13	prosent (a.k*)	
	21	Overvekt inkl. fedme, 17 år	24	25	21	prosent (k*)	
	22	Alkohol, har vore berusa, Ungdata	-	-	14	prosent (a.k*)	
	23	Røyking, kvinner	-	8,3	10	prosent (a*)	
Helse og sjukdom	24	Forventa levealder, menn	78,5	79,1	78,2	år	
	25	Forventa levealder, kvinner	83,4	84,1	82,8	år	
	26	Utdanningsforskjell i forventa levealder	-	3,6	4,8	år	
	27	Psysiske sympt./lid., primærh., 15-29 år	92	108	142	per 1000 (a.k*)	
	28	Psysiske lidningar, legemiddelbrukarar	95	106	130	per 1000 (a.k*)	
	29	Muskel og skjelett, primærhelsetenesta	240	271	262	per 1000 (a.k*)	
	30	Hjarte- og karsjukdom, beh. i sjukehus	22,4	16,8	17,3	per 1000 (a.k*)	
	31	Type 2-diabetes, legemiddelbrukarar	28	29	35	per 1000 (a.k*)	
	32	Lungekreft, nye tilfelle	56	50	55	per 100 000 (a.k*)	
	33	Antibiotika, legemiddelbrukarar	105	208	229	per 1000 (a.k*)	
	34	Vaksinasjonsdeknning, meslinger, 9 år	88,9	94,9	94,7	prosent	

Oppsummering

Summert kan en seie at det er to hovudutfordringar for kommunen, det eine er det reduserte andelen befolkning i alderen 20-39 og det andre er ein veksande eldre befolkning (Fig. 2.11)

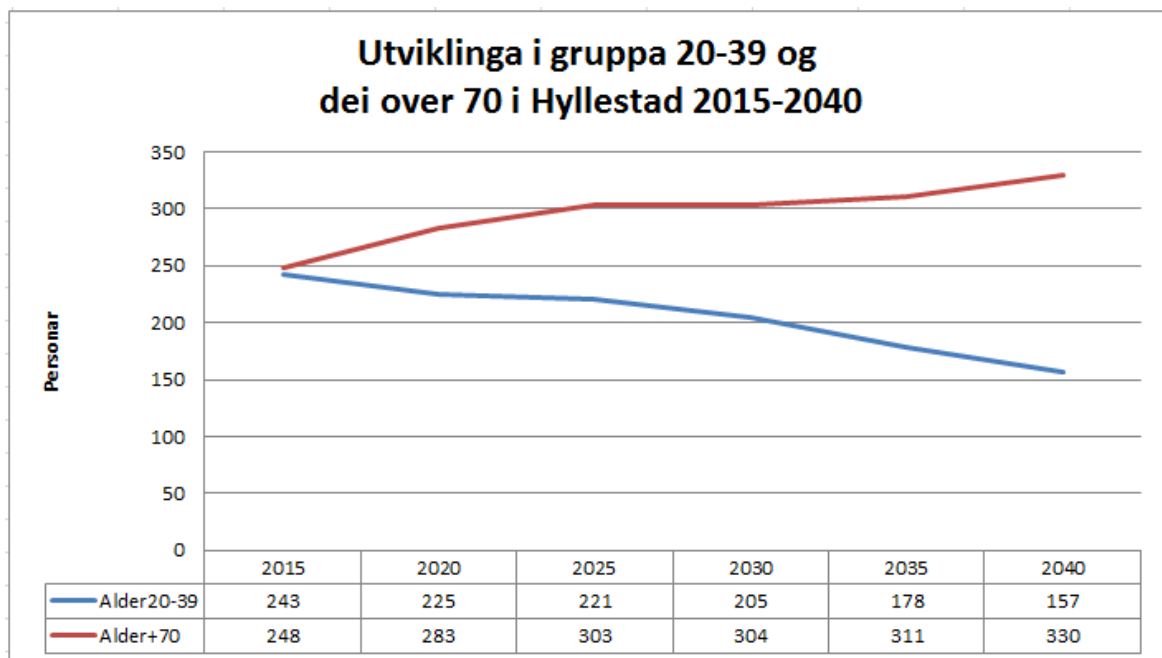

Fig 2.11

Prognosane syner at sjølv med ei veksande eldre befolkning er ikkje det nok for å forhindre folketalesreduksjon. Strategiane i så måte må på den eine sia verta å redusera fråflyttinga og på den andre sia planleggje korleis ein skal innrette eldreomsorga i framtida.

3. Utflytting til meir sentrale strøk

Ein stadig større del av befolkninga i fylket bur i eller nær større bysentra, og netto flyttestraumar går frå periferi til sentrum. Dette er ein langsiktig trend som skjer globalt, nasjonalt og i den enkelte kommune.

Som vi syna i kap. 2 har Hyllestad som mange andre kommunar hatt ei langvarig reduksjon i folketalet, og prognosane syner at dette er ei trend som vil fortette.

Sentralisering vert ofte definert som at befolkninga over tid vert konsentrert på ein (geografisk) stad. Desse prosessane skjer lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt. På nasjonalt nivå skjer konsentrasjonen til dei folkerike regionane, «sentrale strøk». Ved ein konsentrasjon kring sentrale strøk, vert utkantane tappa for folk og energi. Det handlar om sentrum og periferi.

Fråflytting kan og føre til ein redusert etterspurnad etter bustader i kommunen, slik at dei som skal selje sine bustader må realisere eit verditap. Kommunen kan bli sitjande med unyttta infrastruktur og kapitalkostnader knytt til nedlagde bygningar og anlegg. For andre typar tenester kan befolkningsgrunnlaget verte for lågt til at tilbod kan oppretthaldast. Mange som synes at det gode livet eigentleg er på landsbygda, får dermed velferda redusert på grunn av sentraliseringa. Slike endringar vert ofte omtalt som «uttynning» av lokalsamfunnet.

I Hyllestad er det fyrst og fremst ungdomen som dreg, og prognosane syner at det er den same gruppa som kommer til å flytte i framtida også. Orsaka til dette vil det bli gjort greie for nærare for i kap 5 og 6.

4. Innvandrarak

Om lag 10 % av innbyggjarane i Hyllestad er innvandrarak, fyrst og fremst i frå Europa (Fig. 2.3)

Eit stadig meir fleirkulturelt Hyllestad krev at kommunen lykkast med inkludering på alle nivå i samfunnet. Kommunen, NAV, lokalt næringsliv og frivillig sektor er dei som står nærast dei konkrete utfordringane.

I dette arbeidet er god språkopplæring avgjerande viktig. For flyktingane handlar det også om å bli inkludert i arbeidslivet. Felles for både arbeidsinnvandrarane og flyktingane er at dei må oppleve å vere ein del av samfunnslivet på staden dei bur.

Kultur- og fritidstilbod som legg til rette for gode møteplassar vil vere viktige bidrag i dette arbeidet. Dette gjeld også generelt for alle tilflyttarar til fylket.

Ei viktig rolle vil vere å legge til rette for eit godt samspel mellom dei aktørane som har moglegheit til å påverke arbeidet med inkludering i positiv retning.

I følgje tal frå NAV er det stor arbeidsløyse blant innvandrarar i fylket. Tala syner at arbeidsløysa er seks gonger større enn blant etniske nordmenn. NAV kan heller ikkje sjå nokre positive utviklingstrekk framover på dette området. Informasjon både frå NAV og IMDI syner at fylket skorar lågare både i høve til norskopplæring og med busetting av flykningar, enn andre fylke. Forsking syner at ein nøkkelfaktor i høve til ei vellukka integrering er å kunne snakke norsk.

Tidlegere var innvandring fyrst og fremst eit storbyfenomen, men med auka arbeidsinnvandring har vi fått ei større regional spreiding av innvandrarar ut i distrikta. Arbeidsinnvandringa er eit resultat av utvidinga i EU i 2004 og 2007. Polakkar er saman med svenskar den største innvandrargruppa i Noreg. Arbeidsinnvandringa fører med seg folketalsauke fylket samla sett og i mange kommunar som elles ville hatt nedgang i folketalet. Grunnen er at arbeidsinnvandringa i stor grad har forsynt lokale bedrifter med arbeidskraft.

Kven blir og kven dreg

Flyktingar og deira familiar er dei som i størst grad vert buande i Norge, medan nordiske innvandrarar og personar med utdanning som innvandringsgrunn i mindre grad vert buande. Arbeidsinnvandrarar ligg omtrent midt på treet i denne samanlikninga.

I følgje Statistisk sentralbyrå flyttar flyktingar oftare frå den kommunen dei først blir busett i, til meir sentrale kommunar. Det er også mest vanleg blant innvandrarar med familie som innvandringsgrunn, blant norskfødde barn av innvandrarar, utdanningsinnvandrarar og personer utan innvandrarbakgrunn. Arbeidsinnvandrarar og nordiske innvandrarar skil seg noko ut, ved at dei ofte flyttar til mindre sentrale kommunar enn dei flytta frå.

Flyktingar og deira familiar flytta i stor grad til kommunar med andre innvandrarar med same innvandrarbakgrunn. At dei flyttar til sentrale strøk gjev positiv samanheng mellom flytting og regional sysselsettingsutvikling, i og med at dei flyttar til regionar med sterk vekst i sysselsettinga.

5. Kvinneunderskotet

Som ein kan sjå av fig. 2.10 Har også Hyllestad ei ubalanse i kjønnsfordelinga i aldersgruppa 20-39 år.

Det kan vere ulike årsaka til dette men forskning og statistikk knyt dette tydelig til veksten i høgare utdanning, som igjen har hatt betyding for endringar i arbeidslivet.

Sentraliseringa på 1980-talet og «Kvinneflukta frå distrikta» førte med seg at fødselstala minka mykje. Folketalsprognosen som ligg til grunn for dei analysane som er gjorde syner eit vedvarande underskot av kvinner i høve til menn i kommunen. Sentralisering og utdanningseksplasjonen dei siste 30-40 åra vert peikt på som orsakar til dette, der kvinner i større grad enn menn utdannar seg. Tal i dag syner ei fordeling på 65/35 prosent til fordel for kvinner i høgare utdanning. Mange flyttar på seg for å ta utdanning og dei buset seg i byar der mogelighetene er større for jobb, karriere og fagleg utvikling.

I følge sosiolog Kåre Heggen gjer bygdejentene som innvandrarjentene. Dei gjer meir skulearbeid og dei skaffar seg høgare utdanning enn byjentene og bygdegutane. Samstundes gjer denne prosessen at dei i større grad endrar haldningar og perspektiv på livet, slik at avstanden til bygda veks.

Hyllestad har en lågare andel kvinner med høg utdanning. Årsaka til dette kan vere det faktum at næringsstruktur i liten grad har klart å ta opp i seg den store auken i kvinner med høgare utdanning fordi det er mangel på mangfald i arbeidsplassar i Hyllestad.

6. Arbeidsplassar, sysselsetting og pendling

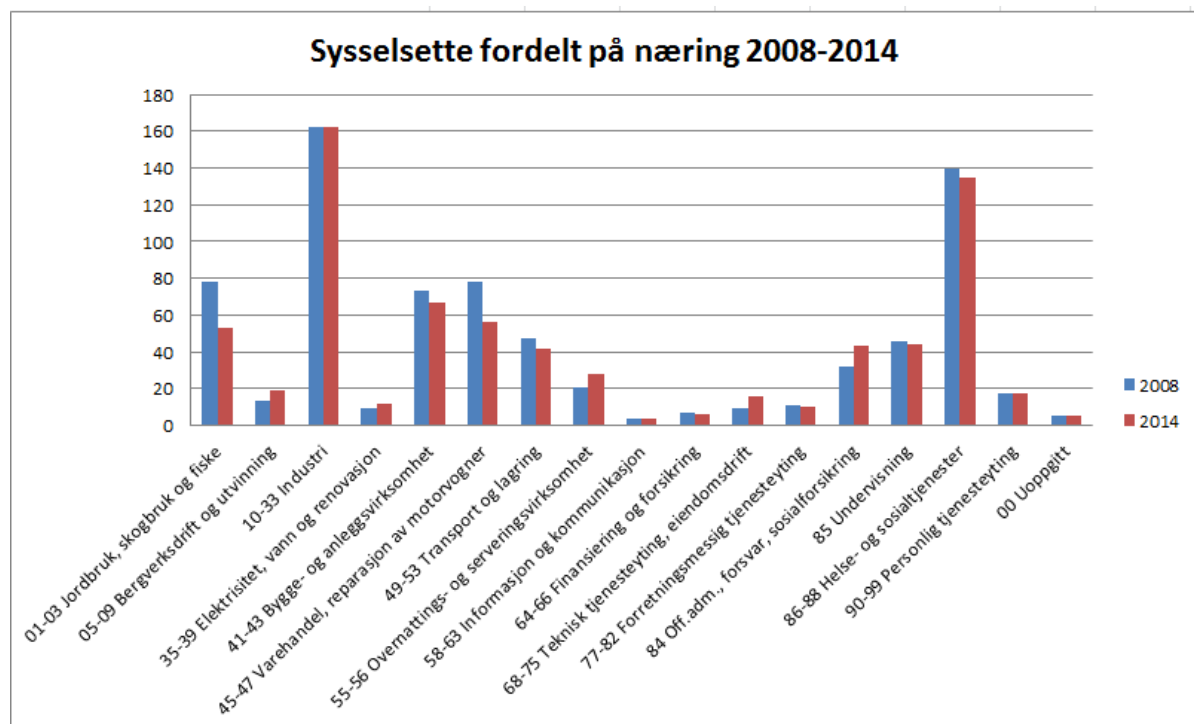

Fig 6.1

Det har ikkje vore store endringar i sysselsettinga i kommunen. Den prosentvise største endringa vi kan sjå er på 47 % innafor landbruket. Dette er ei reduksjon ein kan sjå i dei fleste kommunane i

fylket. Den største auka i sysselsetting finn ein innafør det offentlege med over 25 %. Dette heng fyrst og fremst saman med ei auke innafør det kommunale velferdstilbodet. Totalt er delen sysselsette i kommunen redusert med 33.

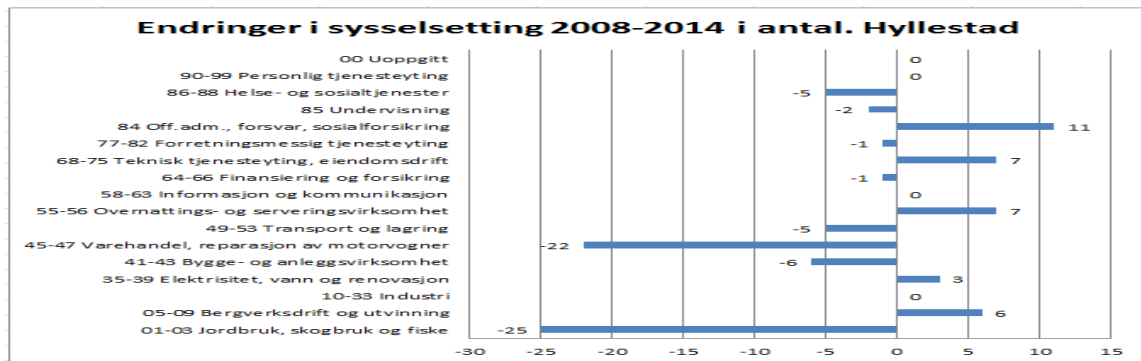

Fig. 6.2 Ein må ta atterhald om tala da Hyllestad i 2015 hadde ei stor arbeidsplassvekst.

Pendling

Pendlarar er definert som sysselsette som har arbeidsstaden sin i ein annan kommune en der dei bur. Pendling kan verte eit resultat av eit underskot på arbeidsplassar i forhold til arbeidsstyrken der dei bur.

I Hyllestad kommune er det mange som pendlar ut for å jobbe, men det er også ein del som pendlar inn i kommunen. Tala syner at det er 244 personar som i 2014 pendla inn i kommunen og 188 personar som pendla ut av kommunen.

For å ta dei som pendlar inn så kjem dei frå ulike stader, bl.a i frå Østfold, Vestfold og Oslo. Dette er ikkje noko dominerande tendensar. Dei mest dominerande stadane pendlarar kjem i frå vert presentert i Fig 6.3

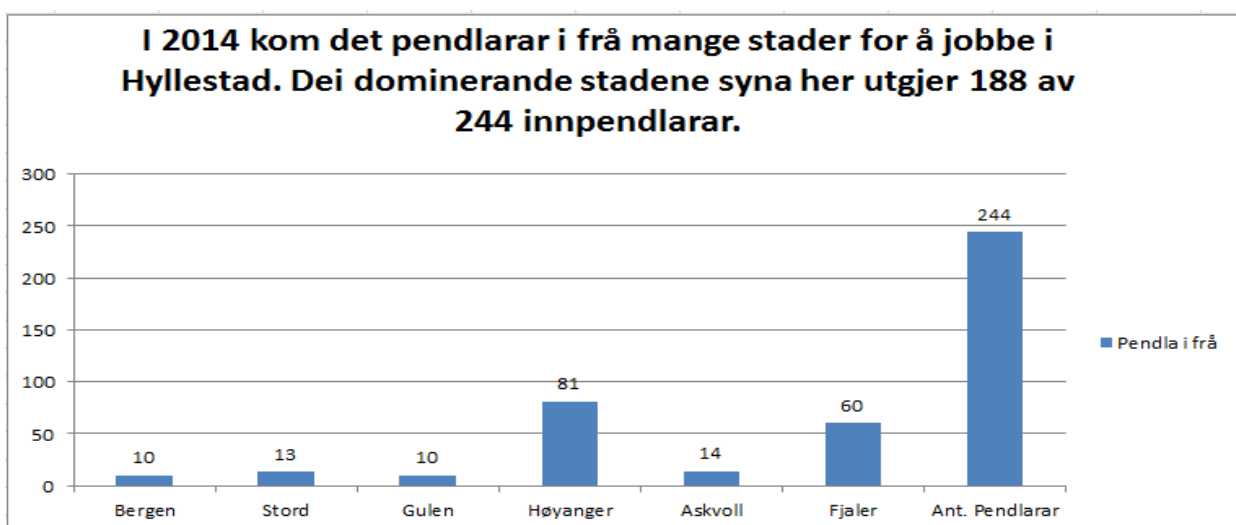

Fig. 6.3

Det er ei like stor variasjon i høve til dei som pendlar i frå kommunen. Men dei dominerande arbeidsstadene kan sjåast i Fig. 6.3

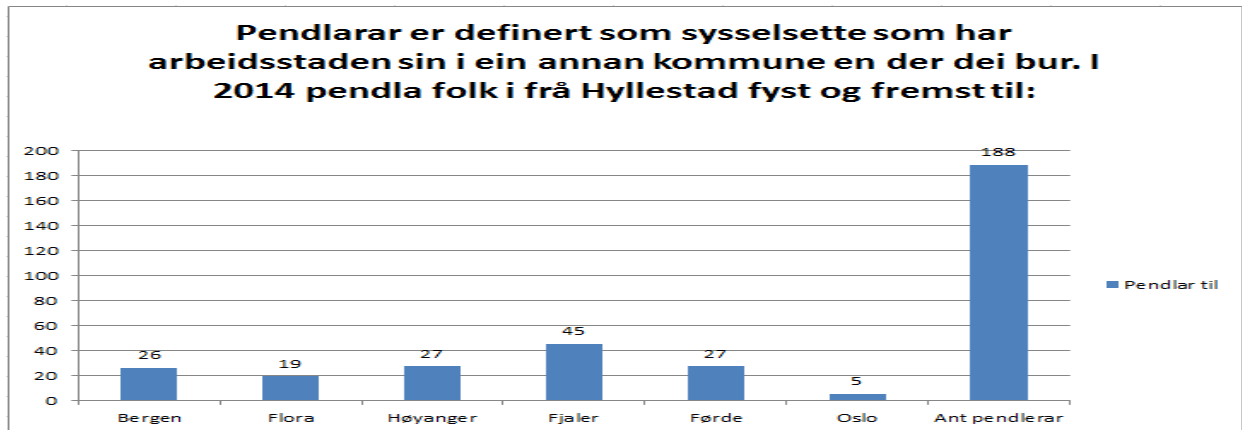

Fig. 6.4

Overskotet av pendlarar syner at det er eit etterspurnadsdrevet næringsliv som etterspør kompetanse som ikkje finnast i kommunen. Konsekvensane av dette er tap av skattekroner og eit ikkje optimalt rammetilskot i frå staten.